

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

The Canon of Discourses - Subcommentaries (Sutta
Piṭaka - Tīkā)

1. The Collection of the Long Discourses -
Subcommentaries (1. Dīgha Nikāya - Tīkā)
3. Subcommentary on the Chapter on Pāthika
(3. Pāthikavaggaṭīkā)
8. Commentary on the Discourse to Siṅgāla
(8. Siṅgālasuttavaṇṇanā)

PaliVerse

1.The Collection of the Long Discourses - Subcommentaries

3. Subcommentary on the Chapter on Pāthika

8. Siṅgālasuttavaṇṇanā

Nidānavāṇṇanā

242. Pākārena parikkhittanti padaṃ ānetvā sambandho. Gopuraṭṭālakayuttanti dvārapāsādena ceva tattha tattha pākāramatthake patiṭṭhāpitaaṭṭālakehi ca yuttaṃ. Veḷūhi parikkhittattā, abbhantare pupphūpagaphalūpagarukkhasañchannattā ca nīlobhāsaṃ. Chāyūdakasampattiyā, bhūmibhāgasampattiyā ca manoramaṃ.

Kāḷakavesenāti kalandakarūpena. Nivāpanti bhojanaṃ. Tanti uyyānaṃ.

“Kho panā”ti vacanālaṅkāramattametanti tena samayenāti atthavacanaṃ yuttaṃ. Gahapati mahāsāloti gahapatibhūto mahāsāro, ra-kārassa la-kāraṃ katvā ayaṃ niddeso. Vibhavasampattiyā mahāsārappatto kuṭumbiko. “Putto panassa assaddho”tiādi aṭṭhuppattiko yaṃ suttanikkhepoti taṃ aṭṭhuppattiṃ dassetuṃ āradhamaṃ. Kammaphalasaddhāya abhāvena assaddho. Ratanattaye pasādābhāvena appasanno. Evamāhāti evaṃ idāni vuccamānākārena vadati.

Yāvajīvaṃ anussaraṇīyā hoti hitesitāya vuttā pacchimā vācāti adhippāyena. Puthudisāti visuṃ visuṃ disā, tā pana anekāti āha “bahudisā”ti.

243. “Na tāva pavīṭṭho”tiādīsu vattabbaṃ heṭṭhā vuttameva. Na idānevāti na imāya eva velāya. Kiṃ carahīti āha “paccūsasamayepī”tiādi. Gihivinayanti gihīnaṃ gahaṭṭhānaṃ vinayatantibhūtaṃ “gihīnā evaṃ vattitabba”nti gahaṭṭhācārassa gahaṭṭhavattassa anavasesato imasmīṃ sutte savisesaṃ katvā vuttattā. Tathevāti yathā buddhacakkhunā diṭṭhaṃ, tatheva passi. Namassati vattavasena kattabbanti gahetvā ṭhitattā.

Chadisādivāṇṇanā

244. Vacanaṃ sutvāva cintesi buddhānubhāvena attasammāpaṇidhānanimittena puññabalena ca codiyamāno. Na kira tā etāti tā cha disā etā idāni mayā namassiyamānā puratthimādikā na honti kirāti. Nipātamattanti anattakabhāvaṃ tassa vadati. Pucchāpadanti pucchāvacanaṃ.

Bhagavā gahapatiputtena namassitabbā cha disā pucchito desanākusalatāya ādito eva tā akathetvā tassa tāva paṭipattiyā naṃ bhājanabhūtaṃ kātuṃ vajjanīyavajjanatthañceva sevītābasevanatthañca ovādaṃ dento “yato kho gahapatiputtā”tiādinā desanaṃ ārabhi. Tattha kammakilesāti kammabhūtā saṃkilesā. Kilissantīti kiliṭṭhā malīnā viya ṭhitā, upatāpitā ca hontīti attho. Tasmāti kilissananimittattā. Yadi pi surāpānaṃ pañcaverabhāvena upāsakehi parivajjanīyaṃ, tassa pana apāyamukhabhāvena parato vattukāmatāya pāṇātipātādi ke eva sandhāya “cattāro”ti vuttaṃ, na “pañcā”ti. “Visuṃ akammāpathabhāvato cā”ti apare. “Surāpānampi ‘surāmerayapānaṃ, bhikkhave, āseviṃ bhāviṃ bahuḷikataṃ

nirayasamvattanika’ntiādi vacanato visum kammapathabhāvena āgataṃ. Tathā hi taṃ duccaritakammaṃ hutvā duggatigāmiṭṭhivattakabhāvena niyata’nti keci, tesam matena ekādasa kammapathā siyuṃ. Tasmā yathāvuttesveva kammapathesu upakārakattasabhāgattavasena anuppaveso daṭṭhabboti “visum akammapathabhāvato cā”ti suvuttametaṃ. Surāpānassa bhogāpāyamukhabhāvena vattukāmatāya “cattāro” tveva avoca. Tiṭṭhati ettha phalaṃ tadāyattavuttitāyāti tñānaṃ, hetūti āha “tñānehīti kāraṇehī”ti. Apenti apagacchanti, apeti vā etehīti apāyā, apāyānaṃ, apāyā eva vā mukhāni dvārānīti apāyamukhāni. Vināsamukhānīti etthāpi eseva nayo.

Kiñcāpi “ariyasāvakassā”ti pubbe sādharmaṇato vuttaṃ, visesato pana paṭhamāya bhūmiyaṃ tñitasseva vakkhamānanayo yujjati “soti so sotāpanno”ti vuttaṃ. Pāpaka-saddo nihinapariyāyoti “lāmakehi”ti vuttaṃ. Apāyadukkhaṃ, vaṭṭadukkhañca pāpentīti vā pāpakā, tehi pāpakehi. Cha disā paṭicchādentoti tena tena bhāgena dissantīti “disā”ti saññite cha bhāge satte yathā tehi saddhiṃ attano chiddaṃ na hoti, evaṃ paṭicchādentoti paṭisandhārento. Vijinanatthāyāti abhibhavanatthāya. Yo hi diṭṭhadhammaṃ, samparāyikañca anatthaṃ parivajjanavasena abhibhavati, tato eva tadubhayatthaṃ sampādeti, so ubhayalokavijayāya paṭipanno nāma hoti paccatthikaniggaṇhanato, sakatthasampādanato ca. Tenāha “ayañceva loko”tiādi. Pāṇātipātādīni pañca verāni verappasavanato. Āraddho hotīti saṃsādhito hoti, tayidaṃ saṃsādhanam kittisaddena idha sattānaṃ cittatosanena, verābhāvāpādanena ca hotīti āha “paritosito ceva nipphādito cā”ti. Puna pañca verānīti pañca veraphalāni uttarapadalopena.

Katamassāti katame assa. Kilesasampayuttatā kilesoti taṃyogato taṃsadisaṃ vadati yathā “pītisukhaṃ paṭhamam jhānaṃ, nīlaṃ vattha”nti ca. Sampayuttatā cettha tadekaṭṭhatāya veditabbā, na ekuppādādītāya. Evañca katvā pāṇātipātakammasa diṭṭhimānalobhādīhipi kiliṭṭhatā siddhā hoti, micchācārassa dosādīhi kiliṭṭhatā. Tenāha “saṃkilesoyevā”tiādi. Pubbe vuttaatthavasena pana sammukhenapi nesam kilesapariyāyo labbhateva. Etadatthaparidīpakamevāti yo “pāṇātipāto kho”tiādinā vutto, etassa atthassa paridīpakameva. Yadi evaṃ kasmā puna vuttanti āha “gāthābandha”nti, tassa atthassa sukhaggahaṇatthaṃ bhagavā gāthābandham avocāti adhippāyo.

Catuṭṭhānādivaṇṇanā

246. “Pāpakammaṃ karotī”ti kasmā ayaṃ uddesaniddeso pavattoti antolīnacodanaṃ sandhāya “idaṃ bhagavā”tiādi vuttaṃ. Sukkapakkhavasena hi uddeso kato, kaṇhapakkhavasena ca niddeso āraddho. Kāraṇeti pāpakammasa kāraṇa. Akāraṇa pākaṇṇa hoti yathā paṭipajjanto pāpaṃ karoti nāma, tathā appaṭipajjanato. Saṃkilesadhammavivajjanapubbakam vodānadhammapaṭipattiācikkhanaṃ idha desanākosallaṃ. Paṭhamataram kāraṇaṃ dassento āha yathā “vāmaṃ muñca dakkhiṇaṃ gaṇhā”ti tathā hi bhagavā atṭhatimsa maṅgalāni dassento “asevanā ca bālāna”nti vatvā “paṇḍitānañca sevanā”ti avoca. Chandāgatinti ettha sandhivasena saralopoti dassento āha “chandena pemena agati”nti. Chandāti hetumhi nissakkavacananti āha “chandenā”ti. Chanda-saddo cettha taṇhāpariyāyo, na kusalcchandādīpariyāyoti āha “pemenā”ti. Parapadesūti “dosāgatiṃ gacchanto”tiādīsu vākyesu. “Eseva nayo”ti iminā “dosena kopenā”ti evamādi atthavacanam atidisati. Mittoti daḷhamitto, sambhattoti attho. Sandiṭṭhoti diṭṭhamattasahāyo. Pakativeravasenāti pakatiyā

uppannaveravasena, cirakālānubandhavirodhavasenāti attho. Tenevāha “tañkhaṇuppannakodhavasena vā”ti. Yaṃ vā taṃ vā ayuttaṃ akāraṇaṃ vatvā. Visame corādiḷe, visamāni vā kāyaduccaritādīni samādāya vattanena nissito visamanissito.

Chandāgatiādīni na gacchati maggeneva catunnampi agatigamanānaṃ pahīnattā, agatigamanānīti ca tathāpavattā apāyagamanīyā akusalacittuppādā veditabbā agati gacchati etehīti.

Yassati tena kittiyatīti yaso, thutighoso. Yassati tena purecarānucarabhāvena parivārīyatīti yaso, parivāroti āha “kittiyasopi parivārayasopi”ti. Parihāyatīti pubbe yo ca yāvataḷe labbhati, tato parito hāyati parikkhayaṃ gacchati.

Chaapāyamukhādivaṇṇanā

247. Pūve bhājane pakkhipitvā tajjaṃ udakaṃ datvā madditvā katā pūvasurā. Evaṃ sesasurāpi. Kiṇṇāti pana tassā surāya bījaṃ vuccati, ye “surāmodakā” tipi vuccanti, te pakkhipitvā katā kiṇṇapakkhittā. Harītakīsāsapādinānāsambhārehi saṃyojitā sambhārasaṃyuttā. Madhukatālanālīkerādipuppharaso cirapārīvāsiko pupphāsavo. Panasādiphalaraso phalāsavo. Muddikāraso madhvāsavo. Ucchuraso gulāsavo. Harītakāmalakakaṭukabhaṇḍādīnānāsambhārānaṃ raso cirapārīvāsiko sambhārasaṃyutto. Taṃ sabbampīti taṃ sabbamaṃ dasavidhampi. Madakaraṇavasena majjaṃ pivantaṃ madayatīti katvā. Surāmerayamajje pamādaṭṭhānaṃ surāmerayamajjapamādaṭṭhānaṃ. Anu anu yogoti punappunaṃ taṃsamaṅgitā. Tenāha “punappunaṃ karaṇa”nti, aparāparaṃ pavattananti attho. Uppannā ceva bhogā parihāyanti pānabyasanena byasanakaraṇato. Anuppannā ca nuppajjanti pamattassa kammantesu ñāyakaraṇābhāvato. Bhogānanti bhuñjitabbaṭṭhena “bhogā”ti laddhanāmānaṃ kāmaguṇānaṃ. Apāyamukha-saddassa attho heṭṭhā vutto eva. Avelāyāti ayuttavelāya. Yadā vicarato attharakkhādayo na honti. Visikhāsu cariyāti racchāsu vicaraṇaṃ.

Samajjā vuccati maho, yattha naccānīpi payojīyanti, tesaṃ dassanādiatthaṃ tattha abhirativasena caraṇaṃ upagamaṇaṃ samajjābhicaraṇaṃ. Naccādidassanavasenāti naccādīnaṃ dassanādivasenāti ādisaddalopo daṭṭhabbo, dassanena vā savanampi gahitaṃ virūpekasesanayena. Ālocanasabhāvatāya vā pañcaviññāṇaṃ savanakiriyāyapi dassanaśāṅkhepasambhavato “dassanavasena” icceva vuttaṃ. Idha cittālasīyatā akāraṇanti “kāyālasīyatā”ti vuttaṃ. Yuttappayuttatāti tappasutatā atirekataratāya.

Surāmerayassa chaādīnavādivaṇṇanā

248. Sayamaṃ daṭṭhabbanti sandiṭṭhaṃ. Sandiṭṭhameva sandiṭṭhikaṃ, dhanajānisaddāpekkhāya pana itthilīṅgavasena niddeso, diṭṭhadhammīkāti ayamettha atthoti āha “idhalokabhāvinī”ti. Samaṃ, sammā passitabbāti vā sandiṭṭhikā, pānasamakālabhāvinīti attho. Kalahappavaḍḍhanī mittassa kalahe anādīnavadassibhāvato. Khettaṃ uppattiṭṭhānabhāvato. Āyatananti vā kāraṇaṃ, ākaro vāti attho. Paraloke akittiṃ pāpuṇanti akittisaṃvattaniyassa kammassa pasavanato. Kopīnaṃ vā pākaṭabhāvena akattabbarahassakammaṃ. Surāmadamattā ca pubbe attanā kataṃ tādisaṃ kammaṃ amattakāle chādentā vicarivā mattakāle paccatthikānampi vivaranti pākaṭaṃ karonti, tena tesaṃ sā surā tassa kopīnassa nidaṃsanato “kopīnanidaṃsanī”ti vuccatīti evamettha attho daṭṭhabbo.

Kammassakatāpaññanti nidassanamattam datṭhabbam. “Yaṃ kiñci lokiyaṃ paññaṃ dubbalaṃ karotiyevā”ti hi sakkā viññātum. Tathā hi byatirekamukhena tamattham patiṭṭhapetum “maggapaññaṃ panā”tiādi vuttam. “Antomukhameva na pavisatī”ti iminā surāya maggapaññaṃ dubbalakaraṇassa durasamussāritabhāvamāha. Nanu cevaṃ surāya tassā paññāya dubbalikaraṇe sāmattiyaavighāto acodito hoti ariyānaṃ anuppayogasseva coditattāti? Nayidaṃ evaṃ upayogopi nāma sadā tesam natthi, kuto kiccakaraṇanti imassa atthassa vuttattā. Atha pana aṭṭhānaparikappavasenassā kadāci siyā upayogo, tathāpi so tassā dubbaliyaṃ īsakampi kātuṃ nāameva sammadeva paṭipakkhadūrībhāvena suppatiṭṭhitabhāvato. Tenāha “maggapaññaṃ pana dubbalaṃ kātuṃ na sakkotī”ti. Maggasīsena cettha ariyānaṃ sabbassāpi lokiyalokuttarāya paññāya dubbalabhāvāpādāne asamatthatā dassitāti datṭhabbam. Pajjati etena phalanti padaṃ, kāraṇaṃ.

249. Attāpissa akālacārissa agutto sarasato arakkhito upakkamatopi parivajjanīyānaṃ aparivajjanato. Tenāha “avelāya caranto hī”tiādi. Kaṇṭakādīnipīti pi-saddena sobbhādiḷe saṅgaṇhāti. Verinopīti pi-saddena corādikā saṅgayhanti. Puttadārāti ettha puttaggahaṇena puttīpi gahitāti āha “puttadhītarō”ti. Bahi patthananti kāmāpatthanāvasena antogehassitato nibaddhavatthuto bahiddhā patthanaṃ katvā. Aññehi katapāpakammesūti parehi katāsu pāpakiriyāsu. Saṅkitabbo hoti akāle tattha tattha caraṇato. Ruhati yasmiṃ padese corikā pavattā, tattha parehi diṭṭhattā. Vattuṃ na sakkāti “ettakaṃ dukkhaṃ, ettakaṃ domanassa”nti paricchinditvā vattuṃ na sakkā. Taṃ sabbampi vikālacārimhi puggale āharitabbaṃ tassa upari pakkhipitabbaṃ hoti. Kathaṃ? Aññasmiṃ puggale tathārūpe āsaṅkitabbe asati. Itīti evaṃ. Soti vikālacārī. Purakkhato purato attano upari āsaṅkante katvā carati.

250. Naṭanāṭakādinaccanti naṭehi nāṭakehi naccitabbanāṭakādinaccavidhi. Ādi-saddena avasiṭṭhaṃ sabbam saṅgaṇhāti. “Tattha gantabbaṃ hotī”ti vatvā tatthassa gamanena yathā anuppannānaṃ bhogānaṃ anuppādo, uppannānaṃ vināso hoti, taṃ dassetuṃ “tassā”tiādi vuttam. Gītanti saragataṃ, pakaraṇagataṃ, tālagataṃ, apadhānagatanti gandhabbasatthavihiṭaṃ aññaṃpi sabbam gītaṃ veditabbaṃ. Vāditanti vīṇāveṇumudīṅgādivādanam. Akkhānanti bhāratayuddhasītāharaṇādiakkhānaṃ. Pāṇissaranti kaṃsatālaṃ, “pāṇitāla”ntipi vadanti. Kumbhathūnanti caturassaambaṇakatālaṃ. “Kuṭabherisaddo”ti keci. “Eseva nayo”ti iminā “kasmīṃ ṭhāne”tiādinā nacce vuttamattham gītādīsu atidisati.

251. Jayanti jūtaṃ jinanto. Veranti jitena kīlakapurisena jayanimittaṃ attano upari veraṃ virodhaṃ pasavati uppādeti. Tañhissa verapasavanaṃ dassetuṃ “jitaṃ mayā”tiādi vuttam. Jinoti jūtaparājayāpannāya dhanajāniyā jino. Tenāha “aññaṃ jito samāno”tiādi. Vittam anusocatīti taṃ jinaṃ vittaṃ uddissa anutthunati. Vinicchayaṭṭhāneti yasmiṃ kismiñci aṭṭavinicchayaṭṭhāne. Sakkipuṭṭhassāti sakkipbhāvena puṭṭhassa. Akkhasoṇḍoti akkhadhutto. Jūtakaroti jūtapamādaṭṭhānānuyutto. Tvampi nāma kulaputtoti kulaputto nāma tvaṃ, na mayaṃ tayi kolaputtiyaṃ idāni passāmāti adhippāyo. Chinnabhinnakoti chinnabhinnahirottappo, ahiriko anottappīti attho. Tassa kāraṇāti tassa atthāya.

Anicchitoti na icchito. Positabbā bhavissati jūtaparājayena sabbakālaṃ rittatucchabhāvato.

Pāpamittatāya chaādīnavādivaṇṇanā

252. Akkhadhuttāti akkhesu dhuttā, akkhanimittam atthavināsakā. Itthisoṇḍāti itthīsu soṇḍā, itthisambhoganimittam ātappanakā. Tathā bhattasoṇḍādayo veditabbā. Pipāsāti uparūpari surāpipāsā. Tenāha “pānasoṇḍā”ti. Nekatikādayo heṭṭhā vuttā eva. Mettiuppattiṭṭhānatāya mittā honti. Tasmāti pāpamittatāya.

253. Kammantanti kammaṃ, yathā suttamyeva suttanto, evaṃ kammaṃyeva kammanto, tam kātuṃ gacchāmāti vutto. Kammaṃ vā anto niṭṭhānaṃ gacchati etthāti kammanto, kammakaraṇaṭṭhānaṃ, tam gacchāmāti vutto.

Pannasakhāti suraṃ pātuṃ panne paṭipajjante eva sakhāti pannasakhā. Tenāha “ayamevattho”ti. “Sammiyasammiyo”ti vacanamettha atthīti sammiyasammiyo. Tenāha “sammāsammāti vadanto”ti. Sahāyo hotīti sahāyo viya hoti. Otārameva gavesatīti randhameva pariyesati anattamassa kātukāmo. Verappasavoti parehi attani verassa pasavanaṃ anupavattanaṃ. Tenāha “verabahulatā”ti. Paresaṃ kariyamāno anatto ettha atthīti anatto, tabbhāvo anattatāti āha “anattakāritā”ti. Yo hi paresaṃ anattamaṃ karoti, so atthato attano anattakāro nāma, tasmā anattatāti ubhayānatthakāritā. Ariyo vuccati satto, kucchito ariyo kadariyo. Yassa dhammassa vasena so “kadariyo”ti vuccati, so dhammo kadariyatā, macchariyaṃ. Tam pana dubbisajjanīyabhāve ṭhitaṃ sandhāyāha “sutṭhu kadariyatā thaddhamacchariyabhā”voti. Avipaṇṇasabhāvato utṭhātuṃ asakkonto ca iṇaṃ gaṇhanto saṃsīdantova iṇaṃ vigāhati nāma. Sūriye anuggate eva kammante anārabhanto rattiṃ anuṭṭhānasīlo.

Atthāti dhanāni. Atikkamantīti apagacchanti. Atha vā atthāti kiccāni. Atikkamantīti atikkantakālāni honti, tesam atikkamopi atthato dhanānameva atikkamo. Iminā kathāmaggenāti iminā “yato kho gahapatiputtā”tiādi nayappavattena kathāsaṅkhātena hitādhigamūpāyena. Ettakaṃ kammanti cattāro kammakilesā, cattāri agatigamanāni, cha bhogaṇaṃ apāyamukhānīti evaṃ vuttaṃ cuddasavidhaṃ pāpakammaṃ.

Mittapatirūpakavaṇṇanā

254. Anattohoti “bhogajāni, āyasakyaṃ, parisamajjhe maṅkubhāvo, sammūlhamaraṇa”nti evaṃ ādiko diṭṭhadhammiko “duggatiparikilesa, sugatiyañca appāyukatā, bahvābādhatā, atidaliddatā, appannapānatā”ti evaṃ ādiko ca anatto uppajjati. Yāni kānici bhayānīti attānuvādabhayaparānuvādabhayadaṇḍabhayādīni loke labbhamānāni yāni kānici bhayāni. Upaddavāti antarāyā. Upasaggāti sarīrena saṃsaṭṭhāni viya uparūpari uppajjanakāni byasanāni. Aññadatthūti ekantenāti etasmim atthe nipāto “aññadatthudaso”tiādīsu viyāti vuttaṃ “ekaṃsenā”ti. Yaṃ kiñci gahaṇayogyaṃ haratiyeva gaṇhātiyeva. Vācā eva paramā etassa kammanti vacīparamo. Tenāha “vacanamattenevā”tiādi. Anuppiyanti takkanaṃ, yaṃ vā “rucī”ti vuccati yehi surāpānādīhi bhogā apenti vigacchanti, tesu tesam apāyesu byasanahetūsu sahāyo hoti.

255. Hārakoyeva hoti, na dāyako, tamassa ekaṃsato hārakabhāvaṃ dassetuṃ “sahāyassā”tiādi vuttaṃ. Yaṃ kiñci appakanti pupphaphalādi yaṃ kiñci parittaṃ vatthuṃ datvā, bahuṃ pattheti bahuṃ mahagghaṃ vatthayugādiṃ paccāsīsatī. Dāso viya hutvā mittassa tam tam kiccaṃ karonto kathaṃ amitto nāma jātoti āha “aya”ntiādi. Yassa kiccaṃ karoti anattaparīhārattham, attano mittabhāvadassanattahāñca, tam sevati. Atthakāraṇāti vaḍḍhinimittam, ayametesam bhedo.

256. Pareti paradivase. Na āgato sīti āgato nāhosi. Khīṇanti tādisassa, asukassa ca dinnattā. Sassasaṅgaḥeti sassato kātabbadhaññaṅgaḥe kate.

257. “Dānādīsu yaṃ kiñci karomā”ti vutte “sādhū samma karomā”ti anujānātīti imamatthaṃ “kalyāṇepi eseṇa nayo”ti atidisati. Nanu evaṃ anujānanto ayaṃ mitto eva, na amitto mittapatirūpakoti? Anuppiyabhāṇīdassanamattametthaṃ. Sahāyena vā desakālaṃ, tasmīṃ vā kate uppajjanakavirodhādiṃ asallakkhetvā “karomā”ti vutte yo taṃ jānanto eva “sādhū samma karomā”ti anuppiyaṃ bhaṇati, taṃ sandhāya vuttaṃ “kalyāṇaṃ pissa anujānātī”ti. Tena vuttaṃ “kalyāṇepi eseṇa nayo”ti.

259. Mittapatirūpakā ete mittāti evaṃ jānitvā.

Suhadamittavaṇṇanā

260. Sundarahadayāti pemassa atthivasena bhaddacittā.

261. Pamattaṃ rakkhatīti ettha pamādavaseṇa kiñci ayutte kate tādisse kāle rakkhaṇaṃ “bhīṭassa saraṇaṃ hotī”ti imināva taṃ gahitanti tato aññaṃeva pamattassa rakkhaṇavidhiṃ dassetuṃ “majjaṃ pivitvā”tiādi vuttaṃ. Gehe ārakkhaṃ asaṃvihitassa bahigamanampi pamādapakkhikamevāti “sahāyo bahigato vā hotī”ti vuttaṃ. Bhayaṃ harantoti bhayaṃ paṭibāhanto. Bhogahetutāya phalūpacāreṇa dhaṇaṃ “bhoga”nti vadati. Kiccakaraṇīyetaṃ khuddake, mahante ca kātabbe uppanne.

262. Nigūhitaṃ yuttakathanti nigūhitaṃ chādetuṃ yuttakathaṃ, nigūhitaṃ vā yuttā kathā etassāti nigūhitaṃ yuttakathaṃ, attano kammaṃ. Rakkhatīti anāvikaronto chādeti. Jīvitampīti pi-saddena kimaṅgaṃ pana aññaṃ pariggahitavatthunti dasseti.

263. Passantesu passantesūti āmedītavacanena nivāriyamānassa pāpassa punappunaṃ karaṇaṃ dīpeti. Punappunaṃ karonto hi pāpato viseseṇa nivāretabbo hoti. Saraṇesūti saraṇesu vattassu abhinnāni katvā paṭipajja, saraṇesu vā upāsakabhāveṇa vattassu. Nipuṇanti saṇhaṃ. Kāraṇanti kammassakatādibhedayuttaṃ. Idaṃ kammanti imaṃ dānādibhedaṃ kusalakammaṃ. “Kamma”nti sādhaṇato vuttassāpi tassa “sagge nibbattantī”ti padantarasannidhāneṇa saddhāhirottappālobhādiguṇadhammasamaṅgitā viya kusalahāvo jotito hoti. Saddhādayo hi dhammā saggagāmimaggo. Yathāha -

“Saddhā hiriyāṃ kusalañca dānaṃ,
Dhammā ete sappurisānuyātā;
Etañhi maggaṃ diviyaṃ vadanti,
Etena hi gacchati devaloka”nti.

264. Bhavanaṃ sampattivaḍḍhanaṃ bhavoti attho, tappaṭikkhepena abhavoti āha “abhavene avuḍḍhiyā”ti. Pārijuṇṇanti jāni. Anattamano hotīti attamano na hoti anukampakabhāvato. Aññaḍatthu taṃ abhavaṃ attani āpatitaṃ viya maññati. Idāni taṃ bhavaṃ sarūpato dassetuṃ “tathārūpa”ntiādi vuttaṃ. Virūpoti bībhaccho. Na pāsādikoti tasseva vevacanaṃ. Sujātoti sundarajātiko jātisampanno.

265. Jalanti jalanto. Aggīvāti aggikkhandho viya. Bhāsatīti virocāti. Yasmāssa bhagavatā savisesaṃ virocanaṃ loke pākāṭabhāvañca dassetuṃ “jalaṃ aggīva bhāsati”ti vuttaṃ, tasmā yadā aggi savisesaṃ virocāti, yattha ca ṭhito dūre ṭhitānampi paññāyati, taṃ dassanādivaseṇa tamatthaṃ vibhāvetuṃ “rattī”ntiādi vuttaṃ.

“Bhamarasseva irīyato”ti etenevassa bhogasamharaṇaṃ dhammikaṃ ñāyopetanti dassento “attānampī”tiādimāha. Rāsiṃ karontassāti yathāssa dhanadhaññādhogajātaṃ sampiṇḍitaṃ rāsibhūtaṃ hutvā tiṭṭhati, evaṃ irīyato āyūhantassa ca. Cakkappamāṇanti rathacakkappamāṇaṃ. Nicayanti vuḍḍhiṃ parivuḍḍhiṃ. “Bhogā sannicayaṃ yanti”ti keci paṭhanti.

Samāhatvāti saṃharitvā. Alaṃ-saddo “alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṃ, alaṃ virajjitu”ntiādīsu yuttanti imamattaṃ joteti, “alamariyaññadassanavisesa”ntiādīsu pariyaṭṭanti. Yo veṭṭhitattotiādīsu viya attā-saddo sabhāvapariyāyoti taṃ sabbaṃ dassento “yuttasabhāvo”tiādimāha. Saṅghapetunti sammā ṭhapetuṃ, sammadeva pavattetunti attho.

Evaṃ vibhajantoti evaṃ vuttanayena attano dhaṇaṃ catudhā vibhajanto vibhajanahetu mittāni ganthati soḷasa kalyāṇamittāni mettāya ajīrāpanena pabandhati. Tenāha “abhejjaṃānāni ṭhapeti”ti. Kathaṃ pana vuttanayena catudhā bhogānaṃ vibhajanena mittāni ganthatīti āha “yassa hī”tiādi. Tenāha bhagavā “dadaṃ mittāni ganthatī”ti. Bhuñjeyyāti upabhuñjeyya, upayuñjeyya cāti attho. Samaṇabrāhmaṇakapaṇaddhikādīnaṃ dānavasena ceva adhivatthadevatādīnaṃ petabalivasena, nhāpitādīnaṃ vetanavasena ca viniyogopi upayogo eva. Tathā hi vakkhati “imesu paṇā”tiādi āyo nāma heṭṭhimantena vayato catugguṇo icchitabbo, aññathā vayo avicchedavasena na santāneyya, nidheyya, bhājeyya ca asambhateti vuttaṃ “dvīhi kammaṃ payojaye”ti. Nidhetvāti nidahitvā, bhūmigataṃ katvāti attho. Rājādivasenāti ādi-saddena aggiudakacoradubbhikkhādike saṅgaṇhāti. Nhāpitādīnanti ādi-saddena kulālarajakādīnaṃ saṅgaho.

Chaddisāpaṭicchādanakaṇḍavanaṇā

266. Catūhi kāraṇehīti na chandagamanādīhi catūhi kāraṇehi. Akusalaṃ pahāyāti “cattāro kammakilesā”ti vuttaṃ akusalañceva agatigamanākusalañca pajahitvā. Chahi kāraṇehīti surāpānādīsu ādīnavadassanasāṅkhātehi chahi kāraṇehi. Surāpānānuyogādibhedaṃ chabbidhaṃ bhogānaṃ apāyamukhaṃ vināsamukhaṃ vajjetvā. Soḷasa mittānīti upakārādivasena cattāro, pamattarakkhaṇādikkavisesavasena paccekaṃ cattāro cattāro katvā soḷasavidhe kalyāṇamitte sevanto bhajanto. Satthavāñijjādimicchājīvaṃ pahāya ñāyeneva vattanato dhammikenā ājīvena jīvati. Namassitabbāti upakāravasena, guṇavasena ca namassitabbā sabbadā natena hutvā vattitabbā. Disā-saddassa attho heṭṭhā vutto eva. Āgamanabhayanti tattha sammā appaṭipattiyā, micchāpaṭipattiyā ca uppajjanakaanattho. So hi bhāyanti etasmāti “bhaya”nti vuccati. Yena kāraṇena mātāpituādayo puratthimādibhāvena apadiṭṭhā, taṃ dassetuṃ “pubbupakāritāyā”tiādi vuttaṃ, tena atthasarikkhatāya nesaṃ puratthimādibhāvoti dasseti. Tathā hi mātāpitāro puttānaṃ puratthimabhāvena tāva upakāribhāvena dissanato, apadissanato ca puratthimā disā. Ācariyā antevāsikassa dakkhiṇabhāvena, hitāhitaṃ patikusalabhāvena dakkhiṇārahataṃ ca vuttanayena dakkhiṇā disā. Iminā nayena “pacchimā disā”tiādīsu yathārahaṃ attho veditabbo. Gharāvāsassa dukkhabahulatāya te te ca kiccavisesā yathāuppatitadukkhānīttharaṇatthāti vuttaṃ “te te dukkhavisesa uttaratī”ti. Yasmā dāsakammakarā sāmikassa pādānaṃ payirupāsanavasena ceva tadanucchavikaccasādhavasena ca yebhuyyena

santikāvacarā, tasmā vuttaṃ “pādamūle patiṭṭhānavasenā”ti. Guṇehīti uparibhāvāvahehi guṇehi. Upari ṭhitabhāvenāti saggamagge mokkhamagge ca patiṭṭhitabhāvena.

267. Bhatoti posito, taṃ pana bharaṇaṃ jātakālato paṭṭhāya sukhapaccayūpaharaṇena dukkhapaccayāpaharaṇena ca tehi pavattitanti dassetuṃ “thaññaṃ pāyetvā”tiādi vuttaṃ. Jaggitoti paṭijaggito. Teti mātāpitāro.

Mātāpitūnaṃ santakaṃ khetṭādiṃ avināsetvā rakkhitaṃ tesāṃ paramparāya ṭhitiyā kāraṇaṃ hotīti “taṃ rakkhanto kulavaṃsaṃ saṇṭhapeti nāmā”ti vuttaṃ. Adhammikavaṃsatoti “kulappadesādinā attanā sadisaṃ ekaṃ purisaṃ ghaṭetvā vā gīvāyaṃ vā hatthe vā bandhamāṇiyaṃ vā hāretabba”nti evaṃ ādinā pavattaadhammikapaveṇito. Hāretvāti apanetvā taṃ gāhaṃ vissajjāpetvā. Mātāpitāro tato gāhato vivecaneneva hi āyatiṃ tesāṃ paramparāhārikā siyā. Dhammikavaṃseti hiṃsādiviratiyā dhammike vaṃse dhammikāya paveṇiyaṃ. Ṭhapentoti patiṭṭhapento. Salākabhaddādīni anupacchinditvāti salākabhaddādānādīni avicchinditvā.

Dāyajjaṃ paṭipajjāmīti ettha yasmā dāyapaṭilābhassa yogyabhāvena vattamānoyeva dāyajjaṃ paṭipajjati nāma, na itaro, tasmā tamatthaṃ dassetuṃ “mātāpitāro”tiādi vuttaṃ. Dāraketi putte. Vinicchayaṃ patvāti “puttassa cājavissajjana”nti evaṃ āgataṃ vinicchayaṃ āgamma. Dāyajjaṃ paṭipajjāmīti vuttanti “dāyajjaṃ paṭipajjāmī” ti idaṃ catutthaṃ vattanaṭṭhānaṃ vuttaṃ. Tesanti mātāpitūnaṃ. Tatiyadivasato paṭṭhāyāti matadivasato tatiyadivasato paṭṭhāya.

Pāpato nivāraṇaṃ nāma anāgatavisayaṃ. Sampattavatthutopi hi nivāraṇaṃ vītikkame anāgate eva siyā, na vattamāne. Nibbattitā pana pāpakiriyā garahaṇamattapaṭikārāti āha “katampi garahantī”ti. Nivesentīti patiṭṭhapenti. Vuttappakārā mātāpitāro anavajjameva sippaṃ sikkhāpentīti vuttaṃ “muddāgaṇanādisippa”nti. Rūpādīhīti ādi-saddena bhogaparivārādiṃ saṅgaṇhāti. Anurūpenāti anucchavikena.

Niccabhūto samayo abhiñhakaraṇakālo. Abhiñhattho hi ayaṃ nicca-saddo “nippapaṃsito nippapaṭṭho”tiādīsu viya. Yuttapattakālo eva samayo kālasamayo. “Uṭṭhāya samuṭṭhāyā”ti imināssa niccameva dāne tesāṃ yuttapayuttataṃ dasseti. Sikhāṭhapaṇaṃ dārakakāle. Āvāhavivāhaṃ puttadhītūnaṃ yobbanappattakāle.

Taṃ bhayaṃ yathā nāgacchati, evaṃ pihitā hoti “puratthimā disā”ti vibhattiṃ pariṇāmetvā yojanā. Yathā pana taṃ bhayaṃ āgaccheyya, yathā ca nāgaccheyya, tadubhayaṃ dassetuṃ “sace hī”tiādi vuttaṃ. Vipphaṇṇāti “bhato ne bharissāmī”tiādinā uttasammāpaṭipattiyā akāraṇena ceva tappaṭipakkhamicchāpaṭipattiyā akāraṇena ca vipphaṇṇā puttā assu. Etaṃ bhayanti etaṃ “mātāpitūnaṃ appatirūpāti viññūnaṃ garahitabbatābhayaṃ, paravādabhaya”nti evamādi āgaccheyya puttesu. Puttānaṃ nānurūpāti ettha “puttāna”nti padaṃ etaṃ bhayaṃ puttānaṃ āgaccheyyāti evaṃ idhāpi ānetvā sambandhitabbaṃ. Tādisānañhi mātāpitūnaṃ puttānaṃ ovādānusāsaniyo dātuṃ samatthakālato paṭṭhāya tā tesāṃ dātabbā evāti katvā tathā vuttaṃ. Puttānañhi vasenāyaṃ desanā anāgatā sammāpaṭipannesu ubhosu attano, mātāpitūnañca vasena uppajjanakatāya sabbaṃ bhayaṃ na hoti sammāpaṭipannattā. Evam paṭipannattā eva paṭicchannā hoti tattha kātābbaṭṭhāssa sammadeva katattā. Khemāti anupaddavā. Yathāvuttasammāpaṭipattiyā akāraṇena hi uppajjanakaupaddavā karaṇena na hontīti.

“Na kho te”tiādinā vutto saṅgītianāruḷho bhagavatā tadā tassa vutto paramparāgato attho veditabbo. Tenāha “bhagavā siṅgālakam etadavocā”ti. Ayañhīti ettha hi-saddo avadhāraṇe. Tathā hi “no aññā”ti aññadisam nivatteti.

268. Ācariyam dūratova disvā uṭṭhānavacaneneva tassa paccuggamanādisāmīcikiriya avuttasiddhāti tam dassento “paccuggamanam katvā”tiādimāha. Upaṭṭhānenāti payirupāsanena. Tikkhattumupaṭṭhānagamanenāti pāto, majjhanhike, sāyanti tisu kālesu upaṭṭhānattham upagamanena. Sippuggahaṇattham pana upagamanam upaṭṭhānantogadham payoJanavasena gamanabhāvatoti āha “sippuggahaṇa...pe... hotī”ti. Sotum icchā sussūsā, sā pana ācariye sikkhitabbasikkhe ca ādaragāravapubbikā icchitabbā “addhā iminā sippena sikkhitena evarūpaṃguṇam paṭilabhissāmī”ti. Tathābhūtañca tam savanam saddhāpubbaṅgamam hotīti āha “saddahitvā savanenā”ti. Vuttamevattham byatirekavasena dassetum “asaddahitvā...pe... nādhigacchatī”ti vuttam. Tasmā tassattho vuttaPaṭipakkhanayena veditabbo. Yam sandhāya “avasesakhuddakapāricariyāyā”ti vuttam, tam vibhajanam anavasesato dassetum “antevāsikena hī”tiādi vuttam. Paccupaṭṭhānādīnīti ādi-saddena āsanapaññāpanam bījananti evamādiṃ saṅgaṇhāti. Antevāsikavattanti antevāsikena ācariyamhi sammāvattitabbavattam. Sippapaṭiṅgahaṇenāti sippaganthassa sakkaccam uggahaṇena. Tassa hi suṭṭhu uggahaṇena tadanusārenassa payogopi sammadeva uggahito hotīti. Tenāha “thokam gahetvā”tiādi.

Suvinītam vinentīti idha ācāravīnayo adhippeto. Sippasmiṃ pana sikkhāpanavīnayo “suggahitam gāhāpentī”ti imināva saṅgahitoti vuttam “evam te nisīditabba”ntiādi. Ācariyā hi nāma antevāsike na diṭṭhadhammike eva vinenti, atha kho samparāyikepīti āha “pāpamittā vajjetabbā”ti. Sippaganthassa uggaṇhanam nāma yāvadeva payogasampādanatthanti āha “payogam dassetvā gaṇhāpentī”ti. Mittāmaccesūti attano mittāmaccesu. Paṭiyādentīti pariggahetvā nam mamattavasena paṭiyādentī. “Ayam amhākam antevāsiko”tiādinā hi attano pariggahitadassanamukhena ceva “bahussuto”tiādinā tassa guṇapariggaṇhanamukhe ca tam tesam paṭiyādentī. Sabbadisāsu rakkham karonti cātuddisabhāvasampādanenassa sabbattha sukhajīvivihāvasādhānato. Tenāha “uggahitasippo hī”tiādi. Sattānañhi duvidhā sarīrarakkhā abbhantaraparissayapaṭiṅghātena, bāhiraparissayapaṭiṅghātena ca. Tattha abbhantaraparissayo khuppiPāsādibhedo, so lābhasiddhiyā paṭihaññati tāya tajjāparihārasaṃvidhānato. Bāhiraparissayo coraamanussādiHetuko, so vijjāsiddhiyā paṭihaññati tāya tajjāparihārasaṃvidhānato. Tena vuttam “yam yam disa”ntiādi.

Pubbe “uggahitasippo hī”tiādinā sippasikkhāpaneneva lābhuppattiyā disāsu parittāṇakaraṇam dassitam, idāni “yam vā so”tiādinā tassa uggahitasippassa nipphattivasena guṇakittanamukhena paggaṇhanenapi lābhuppattiyāti ayametesam vikappānam bhedo. Sesanti “paṭicchannā hotī”tiādikam pāliāgataṃ, “evañca pana vatvā”tiādikam atṭhakathāgatañca. Etthāti etasmiṃ dutiyadisāvāre. Purīmanayenevāti pubbe paṭhamadisāvāre vuttanayeneva.

269. Sammānanā nāma sambhāvanā, sā pana atthacariyālakkaṇā ca dānalakkaṇā ca catutthapañcamatṭhāneheva saṅgahitāti piyavacanalakkaṇam tam dassetum “sambhāvitakathākathanenā”ti vuttam. Vigatamānanā vimānanā, na vimānanā avimānanā, vimānanāya akaraṇam. Tenāha “yathā dāsakammakarādayo”tiādi. Sāmikena hi vimānitānam itthīnam sabbo parijano vimānetiyeva. Paricarantoti indriyāni paricaranto. Tam aticarati nāma tam attano gihinim atimaññitvā agaṇetvā

vattanato. Issariyavossaggenāti ettha yādiso issariyavossaggo gihiniyā anucchaviko, taṃ dassento “bhattagehe vissaṭṭhe”ti āha. Gehe eva ṭhatvā vicāretabbampi hi kasivāṇijjādikammaṃ kulitthiyā bhāro na hoti, sāmikasseva bhāro, tato āgatasāpateyyaṃ pana tāya suguttaṃ katvā ṭhapetabbam hoti. “Sabbam issariyaṃ vissaṭṭhaṃ nāma hoti”ti etā maññantīti adhippāyo. Itthiyo nāma puttālābhena viya mahagghavipulālāṅkārālābhenapi na santussantevāti tāsam tosanam alaṅkāradānanti āha “attano vibhavānurūpenā”ti.

Kulitthiyā saṃvihitabbakammantā nāma āhārasampādanavicārappakārāti āha “yāgubhattapacanakālādīnī”tiādi. Sammānanādīhi yathārahaṃ piyavacanehi ceva bhojanadānādīhi ca paheṇakapesanādīhi aññato, tattheva vā uppannassa paṇṇākārassa chaṇadivasādīsu pesetabbapiyabhaṇḍehi ca saṅgahitaparijanā. Gehasāminiyā antogehajano niccam saṅgahito evāti vuttaṃ “idha parijano nāma...pe... ṇātijano”ti. Ābhatadhananti bāhirato antogeham pavesitadhanam. Gihiniyā nāma paṭhamam āhārasampādane kosallam icchitabbam, tattha ca yuttapayuttatā, tato sāmikassa itthijānāyattesu kiccākiccesu, tato puttānam parijanassa kātabbakiccesūti āha “yāgubhattasampādanādīsū”tiādi. “Nikkosajjā”ti vatvā tameva nikkosajjataṃ byatirekato, anvayato ca vibhāvetum “yathā”tiādi vuttaṃ. Idhāti imasmim tatiyadisāvāre. Purimanayenevāti paṭhamadisāvāre vuttanayeneva. Iti bhagavā “pacchimā disā puttadārā”ti uddisitvāpi dāravaseneva pacchimaṃ disaṃ vissajjesi, na puttavasena. Kasmā? Puttā hi dārakakāle attano mātu anuggaṇhaneneva anuggahitā honti anukampitā, viññutaṃ pattakāle pana yathā tepi tadā anuggahetabbā, svāyaṃ vidhi “pāpā nivārentī”tiādinā paṭhamadisāvāre dassito evāti kiṃ puna vissajjanenāti. Dānādisaṅgahavatthūsu yaṃ vattabbam, taṃ heṭṭhā vuttamevāti.

270. Cattāripi ṭhānāni laṅghitvā pañcamameva ṭhānam vivaritum “avisamvādanatāyā”tiādi vuttaṃ. Tattha yassa yassa nāmam gaṇhātīti sahāyo atthikabhāvena yassa yassa vatthuno nāmam katheti. Avisamvādetvāti ettha duvidham avisamvādanam vācāya, payogena cāti taṃ duvidhampi dassetum “idampī”tiādi vuttaṃ. “Dānenā”ti ca idaṃ nidassanamattaṃ datṭhabbam itarasaṅgahavatthuvasenapi avisamvādetvā saṅgaṇhanassa labbhanato, icchitabbato ca. Aparā pacchimā pajā aparapajā, aparāparam uppannā vā pajā aparapajā. Paṭipūjanā nāma mamāyanā, sakkārakiriyā cāti tadubhayaṃ dassetum “kelāyantī”tiādi vuttaṃ. Mamāyantīti mamattaṃ karonti.

271. Yathābalaṃ kammantasamvidhānenāti dāsakammakarānam yathābalaṃ balānurūpaṃ tesam tesam kammantānam samvidahanena vicāraṇena, kāraṇanenāti attho. Tenāha “daharehī”tiādi. Bhattavetanānuppadānenāti tassa tassa dāsakammakarassa anurūpaṃ bhattassa, vetanassa ca padānena. Tenevāha “ayaṃ khuddakaputto”tiādi. Bhesajjādīnīti ādi-saddena sappāyāhāravasanaṭṭhānādiṃ saṅgaṇhāti. Sātabhāvo eva rasānam acchariyatāti āha “acchariye madhurarase”ti. Tesanti dāsakammakarānam. Vossajjanenāti kammakaraṇato vissajjanena. Velaṃ ṇatvāti “pahārāvaseso, upaḍḍhapahārāvaseso vā divaso”ti velaṃ jānitvā. Yo koci mahussavo chaṇo nāma. Kattikussavo, phagguṇussavoti evaṃ nakkhattasallakkhito mahussavo nakkhattaṃ. Pubbuṭṭhāyitā, pacchānipātītā ca mahāsudassane vuttā evāti idha anāmaṭṭhā.

Dinnādāyinioti pubbapadāvadhāraṇavasena sāvadhāraṇavacananti avadhāraṇena nivattitaṃ dassetum “corikāya kiñci aggahetvā”ti vuttaṃ. Tenāha “sāmihehi

dinnasseva ādāyino”ti. Na mayaṃ kiñci labhāmāti anujjhāyitvāti paṭisedhadvayena tehi laddhabbassa lābhaṃ dasseti. “Kiṃ etassa kammena katenāti anujjhāyitvā”ti idaṃ tuṭṭhahadayatāya kāraṇadassanaṃ paṭipakkhadūrībhāvato.

Tuṭṭhahadayatādassanampi kammassa sukatakāritāya kāraṇadassanaṃ. Kitti eva vaṇṇo kittivaṇṇo, taṃ kittivaṇṇaṃ guṇakathaṃ haranti, taṃ taṃ disaṃ upāharantīti kittivaṇṇaharā. Tathā tathā kittetabbato hi kitti, guṇo, tesāṃ vaṇṇanaṃ kathanāṃ vaṇṇo. Tenāha “guṇakathāhārakā”ti.

272. Kāraṇabhūtā mettā etesaṃ atthīti mettāni, kāyakammādīni. Yāni pana tāni yathā yathā ca sambhavanti, taṃ dassetuṃ “tatthā”tiādi vuttaṃ.

“Vihāragamana”ntiādīsu “mettacittaṃ paccupaṭṭhāpetvā”ti padaṃ āharitvā yojetabbaṃ. Anāvaṭadvāratāyāti ettha dvāraṃ nāma alobhajjhāsayaṭā dānassa mukhabhāvato. Tassa sato deyyadhammassa dātukāmatā anāvaṭatā evaṇhi gharamāvasanto kulaputto gehadvāre pihitepi anāvaṭadvāro eva, aññathā apihitepi gharadvāre āvaṭadvāro evāti. Tena vuttaṃ “tatthā”tiādi. Vivaritvāpi vasantoti vacanaseso. Pidahitvāpīti etthāpi eseva nayo. “Sīlavantesū”ti idaṃ paṭiggāhakato dakkhiṇavisuddhidassanatthaṃ vuttaṃ. Karuṇākhettepi dānena anāvaṭadvāratā eva. “Santaññevā”ti iminā asantaṃ natthivacanaṃ pucchitapaṭivacanaṃ viya icchitabbaṃ evāti dasseti viññūnaṃ atthikānaṃ cittamaddavakaraṇato. “Purebhattaṃ paribhuñjitabbaka”nti idaṃ yāvakālike eva āmisabhāvassa niruḥhatāya vuttaṃ.

“Sabbe sattā”ti idaṃ tesāṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajjhāsayasampattidassanaṃ pakkhapātābhāvadīpanato, odhiso pharaṇāyapi mettābhāvanāya labbhanato. Yāya kusālābhivaḍḍhiākaṅkhāya tesāṃ upaṭṭhākānaṃ, tathā nesaṃ gehapavisaṇaṃ, taṃ sandhāyāha “pavisantāpi kalyāṇena cetasā anukampanti nāmā”ti. Sutassa pariyodāpanaṃ nāma tassa yāthāvato atthaṃ vibhāvetvā vicikicchātamavidhamanena visodhananti āha “atthaṃ kathetvā kaṅkhaṃ vinodentī”ti. Savanaṃ nāma dhammassa yāvadeva sammāpaṭipajjanāya asati tasmīṃ tassa niratthakabhāvato, tasmā sutassa pariyodāpanaṃ nāma sammāpaṭipajjāpananti āha “tathattāya vā paṭipajjāpentī”ti.

273. Alamattoti samatthasabhāvo, so ca atthato samattho evāti “agāraṃ ajjhāvasanasamattho”ti vuttaṃ. Disānamassanaṭṭhāneti yathāvuttadisānaṃ paccupaṭṭhānasaññite namassanakāraṇe. Paṇḍito hutvā kusalo cheko labhate yasanti yojanā. Saṇhaguṇayogato saṇho, saṇhaguṇoti panettha sukhumanipuṇapaññā, muduvācāti dassento “sukhuma...pe... bhaṇanena vā”ti vuttaṃ.

Disānamassanaṭṭhānenāti yena ñāṇena yathāvuttā cha disā vuttanayena paṭipajjanto namassati nāma, taṃ ñāṇaṃ disānamassanaṭṭhānaṃ, tena paṭibhānavā. Tena hi taṃtaṃkiccayuttapattavasena paṭipajjanto idha “paṭibhānavā”ti vutto. Nivātavuttīti paṇipātasīlo. Atthaddhoti na thaddho thambharahitoti cittassa uddhumātalakkhaṇena thambhitabhāvena virahito. Uṭṭhānavīriyasampannoti kāyikena vīriyena samannāgato. Nirantarakaraṇavasena āraddhassa kammassa satatakāritāvasena. Ṭhānuppattiyā paññāyāti tasmīṃ tasmīṃ atthakicce upaṭṭhite ṭhānaso taṅkhaṇe eva uppajjanakapaññāya.

Saṅgahakaroti yathārahaṃ sattānaṃ saṅgaṇhanako. Mittakaroti mittabhāvakaro, so pana atthato mitte pariyesanako nāma hotīti vuttaṃ “mittagavesano”ti. Yathāvuttaṃ vadaṃ vacanaṃ jānātīti vadaññūti āha “pubbakārinā vuttavacanaṃ jānātī”ti. Idāni

tamevatthaṃ saṅkhepena vuttaṃ vitthāravasena dassetuṃ “sahāyakassā”tiādi vuttaṃ. Pubbe yathāpavattāya vācāya jānane vadaññutaṃ dassetvā idāni ākārasallakkhaṇena appavattāya vācāya jānanepi vadaññutaṃ dassetuṃ “apicā”tiādi vuttaṃ. “Yena yena vā panā”tiādinā vacanīyatthataṃ vadaññū-saddassa dasseti. Netāti yathādhippetamatthaṃ paccakkhato pāpetā. Tenāha “taṃ tamatthaṃ dassento paññāya netā”ti. Neti taṃ tamatthanti ānetvā sambandho. Punappunaṃ netīti anu anu neti, taṃ tamatthanti ānetvā yojanā.

Tasmiṃ tasminti tasmiṃ tasmiṃ dānādīhi saṅgahehi saṅgahetabbe puggale. Āṇiyāti akkhasīsagatāya āṇiyā. Yāyatoti gacchato. Puttakāraṇāti puttanimittaṃ. Puttahetukañhi puttana kattabbaṃ mānaṃ vā pūjaṃ vā.

Upayogavacaneti upayogatthe. Vuccatīti vacanaṃ, attho. Upayogavacane vā vattabbe. Paccattanti paccattavacanaṃ. Sammā pekkhantīti sammadeva kātabbe pekkhanti. Pasaṃsanīyāti pasaṃsitabbā. Bhavanti ete saṅgahetabbe tattha puggale yathārahaṃ pavattentāti adhippāyo.

274. “Iti bhagavā”tiādi nigamanaṃ. Yā disāti yā mātāpituādilakkhaṇā puratthimādidisā. Namassāti namasseyyāsīti attho “yathā kathaṃ panā”tiādikāya gahapatiputtassa pucchāya vasena desanāya āraddhattā “pucchāya tthatvā”ti vuttaṃ. Akathitaṃ natthi gihīhi kattabbakamme appamādapāṭipattiyā anavasesato kathitattā. Mātāpituādīsu hi tehi ca paṭipajjitabbapaṭipattiyā niravasesato kathaneneva rājādīsupi paṭipajjitabbavidhi atthato kathito eva hotīti. Gihino vinīyanti, vinayaṃ upenti etenāti gihivinayo. Yathānusiṭṭhanti yathā idha satthārā anusīṭṭhaṃ gihicārittaṃ, tathā tena pakārena taṃ avirādhettvā. Paṭipajjamānassa vuddhiyeva pāṭikaṅkhāti diṭṭhadhammikasamparāyikaparamatthehi vuddhiyeva icchitabbā avassambhāvinīti.

Siṅgālasuttavaṇṇanāya līnatthappakāsanā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. The Canon of Discourses - Subcommentaries. 1. The Collection of the Long Discourses - Subcommentaries. 3. Subcommentary on the Chapter on Pāthika. 8. Commentary on the Discourse to Siṅgāla Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org